

1. VTNKA bendros kompetencijos Tarptautinio komercinio arbitražo teismo statusas ir veiklos pagrindai

1.1. VTNKA administruojamas bendros kompetencijos Tarptautinio komercinio arbitražo teismas yra visiškai nuo nieko nepriklausomai pačių ūkio subjektų – konkretaus tarptautinio-komercinio sandorio ir iš jo kilusio ginčo šalių arbitražiniu susitarimu *ad hoc* (tam kartui) sudarytas ir nuolatinio arbitražo institucijos – VšĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo (sutrumpintai – VTNKA arba Vilniaus arbitražas) administruojamas trečiųjų tipo teismas-tribunolas (angl. *arbitral tribunal of general competence*), vykdamas Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – LR KAI), kitų teisės aktų nustatyta ir sprendžiamo ginčo šalių arbitražiniu susitarimu deleguotas arbitravimo-teismines funkcijas, reikiamas tam kilusiam tarp jų ginčui išnagrinėti ir išspręsti tame jų sudarytame bendros kompetencijos Tarptautinio komercinio arbitražo teisme.

1.2. Tarptautinio verslo ginču laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprendžiamas) nesutarimas, kilęs iš tarptautinio verslo (komercinio) sandorio (kontrakto, kitokios sutarties) arba iš tarptautinio nesutartinio (deliktinės atsakomybės ir kt.) civilinio-teisinio santykio, kurio bent viena iš šalių (ieškovas ar atsakovas) yra užsienio šalies ūkio (teisės) subjektas – juridinis arba fizinis asmuo ar jų jungtinis darinys, arba ginčo dalykas (objektas) kitaip yra sietinas su dalyvavimu ginčijamame teisiniame santykiyje užsienio ar tarptautinio elemento.

1.3. Organizuojant ir administruojant bylų išnagrinėjimo procedūras ir aptarnaujant arbitražo teismus, sudarytus konkrečioms tarptautinio verslo (komerciniams) ginčams išspręsti, VTNKA vadovaujasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – LR CPK) ir Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (2012 m. redakcijos) nuostatomis, taip pat jų pagrindu parengto, nustatyta tvarka patvirtinto ir taikytino tarptautinio verslo ginčams išspręsti LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamento ir jo priedų taisyklėmis.

1.4. VTNKA administruojami arbitražo teismai (vienasmeniai ir kolegialūs), sudaryti (paskirti) konkrečioms tarptautinio verslo (komerciniams) ginčams išspręsti, savo arbitražinėje-teisminėje veikloje vadovaujasi aukščiau (1.3 p.) nurodytais teisės aktais ir ginčijamo sandorio (kontrakto) bei jam reguliuoti taikytinos teisės (ginčo šalių pasirinktos valstybės materialinės teisės) nuostatomis, o nesant šalių sutarimo dėl taikytinos teisės – vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto, sutarties), Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – LR CK), kitų Lietuvos nacionalinės, Europos Sąjungos ir tarptautinės privatinės teisės aktų, reglamentuojančių tarptautinius komercinius-teisinius santykius, materialinės teisės nuostatomis tiek, kiek jos taikytinos sprendžiamo ginčo atvejui ir suderinamos su įstatymais (LR CK 1.5 str., LR CPK 3 str.) teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais.

1.5. Šalims pasirinkus ginčui išspręsti arbitražo *ad hoc* tvarką pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą ir esant jų pavedimui VTNKA veikti arbitrus skiriančiosios institucijos teisėmis arba bet kuriai iš ginčo šalių pasirinkus šią instituciją atstovauti jos interesams ir/arba teikti pagalbą minėto Reglamento 5-6 str. nustatytais teisiniais pagrindais, VTNKA kompetentingas suteikti reikiamas arbitražo procedūros organizavimo ir arbitražo teismo *ad hoc* aptarnavimo paslaugas (veikiant minėto UNCITRAL Arbitražo reglamento ir jo „A“ ir „B“ prieduose nustatytų teisinių galimybių ribose) bei siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA patvirtintus verslo ginčams išspręsti rekomenduojamų arbitrų sąrašus.

1.6. Esant bet kurios ginčo šalies arba abipusiam jų suinteresuotumui sureguliuoti (pašalinti) bet kokią komercinį nesutarimą mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu (be arbitražo ir valstybės teismo privalomojo vykdymo jurisdikcijos), VTNKA kompetentingas suteikti mediacijos (sutaikinimo) procedūros organizavimo paslaugas (pagal LAA arba UNCITRAL patvirtintas taikinamųjų procedūrų taisykles) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA patvirtintus verslo nesutarimams sureguliuoti rekomenduojamų mediatorių sąrašus.

2. Tarptautinio verslo ginčai, teisingi VTNKA administruojamiems Tarptautinio komercinio arbitražo teismams

2.1. VTNKA administruojamiems Tarptautinio komercinio arbitražo teismams teisingi verslo ginčai, kilę iš ūkio subjektų sudaromų tarptautinių komercinių sandorių (kontraktų, sutarčių) ir iš nesutartinių (deliktinės atsakomybės ar kt.) civilinių-teisinių santykių šiose ūkinės veiklos srityse:

1) **užsienio prekyboje** - ginčai, kilę iš tarptautinių pirkimo-pardavimo sandorių, įskaitant nesutarimus dėl prekių tiekimo (eksporto-importo), jų paskirstymo (distribucijos), franšizės ir iš kitų su tarptautine prekyba ir paslaugų apyvarta susijusių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

2) **tarptautinių pramoninių (gamybinių) verslų srityse** – ginčai, kilę iš įmonių tarptautinio pramoninio bendradarbiavimo, įskaitant bendrų įmonių ir kitokių jungtinių ūkinių darinių (susivienijimų) steigimo, jų jungtinės veiklos, bendrų gamybinių užsakymų vykdymo ir iš kitokių bendros gamybinės-komercinės veiklos sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

3) **tarptautinių statybinių verslų srityse** – ginčai, kilę iš statybų projektavimo, rangos, subrangos ir iš kitų su statybiniais-inžineriniais darbais bei paslaugomis susijusių tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

4) **tarptautinių pervežimų verslų srityse** – ginčai, kilę iš krovinių ir keleivių pervežimų sausumos (kelių, geležinkelių), vandens (jūrų, upių) ir oro transporto priemonėmis, krovinių ekspedijavimo, agentavimo, logistikos ir iš kitų su tarptautiniais pervežimais susijusių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

5) **tarptautinių kreditavimo-finansavimo verslų srityse** – ginčai, kilę iš bankinių, draudiminių ir kitokių tarptautinių finansinių paslaugų teikimo, tarptautinių atsiskaitymų, investavimų, disponavimų vertybiniais popieriais ir kitomis finansinėmis vertybėmis tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

6) **tarptautinių energetinių verslų srityse** – ginčai, kilę iš energetinių išteklių (elektros energijos, naftos, dujų ir kt.) pirkimo-pardavimo, tiekimo ir kitokių su energetika susijusių tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

7) **tarptautinių medicininių-farmacinių verslų srityse** – ginčai, kilę iš medicininės ir veterinarinės įrangos, medikamentų, farmacijos produkcijos gamybos, pirkimo-pardavimo, tiekimo, panaudojimo ir kitų su sveikatos apsauga ir veterinarija susijusių tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

8) **pramoninės-intelektinės nuosavybės apsaugos srityse** – ginčai, kilę iš tarptautinių mokslinio tyrimo, projektavimo-konstravimo darbų ir kitokios inžinerinės-kūrybinės veiklos sandorių, taip pat iš meno, literatūros, muzikos ir kitokia intelektine veikla sukurtų vertybių panaudojimo ir jų autorių teisių apsaugos tarptautinių civilinių-teisinių santykių;

9) **tarptautinių elektroninių informacinių-komunikacinių technologijų verslų srityse** – ginčai, kilę iš IT, e.telekomunikacijų, e.komercijos ir kitų e.technologinių priemonių diegimo ir jomis teikiamų paslaugų tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

10) **tarptautinių agrarinių verslų srityse** – ginčai, kilę iš žemės, miškų, vandens ir kituose su gamtinių išteklių eksploatacija susijusiuose ūkinės veiklos sektoriuose sudaromų tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

11) **kitose tarptautinės ūkinės-komercinės veiklos srityse** – ginčai, kurių išsprendimo teisė pagal sandorio šalių arbitražinius susitarimus deleguojama VTNKA administruojamiems arbitražo teismams.

2.2. VTNKA Sekretariatui neteiktini ieškiniai išspręsti tarptautinio verslo ginčus, kurių sprendimo teisė pagal Lietuvos įstatymus, tarptautinės privatinės teisės aktus arba sandorių šalių sudarytus susitarimus priskirta valstybinių teismų arba kitų (ne arbitražo) institucijų kompetencijai ir jurisdikcijai.

3. Ieškinio nagrinėjimui VTNKA administruojamame bendros kompetencijos Tarptautinio komercinio arbitražo teisme teisinė prielaida

3.1. Būtina ieškinio nagrinėjimui bet kuriame VTNKA administruojamame arbitražo teisme **teisinė prielaida** bet kokiam tarptautinio ar vidinio (nacionalinio) verslo (komerciniam) ginčiui išspręsti yra **arbitražinis susitarimas**, kuris gali būti įforminamas kontrakte (komercinėje sutartyje) ar kitame su sandoriu susijusiame dokumente įrašyta arbitražo išlyga, arba atskirai nuo pagrindinės verslo (komercinės) sutarties sudarytu arbitražiniu susitarimu, arba kitokia šalių valios išraiškos rašytine forma, arba atsakovo praktiniais (konkludentiniais) veiksmais, bylojančiais apie jo sutikimą, kad ginčas būtų sprendžiamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme.

3.2. **Ūkio subjektams – tarptautinio verslo (komercinių) sandorių dalyviams**, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų su užsienio partneriais kontraktų (verslo sutarčių) kylančių ginčų išsprendimo teisė būtų deleguota VTNKA administruojamam bendros kompetencijos **Tarptautinio komercinio arbitražo teismui**, siūloma įrašyti juose (jose) tarptautinio verslo sandoriams taikytiną šią **tipinę to arbitražo teismo išlygą**:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo administruojamam bendros kompetencijos Tarptautinio komercinio arbitražo teismui, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente nustatyta tvarka”.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to the arbitral tribunal of general competence of the International Commercial Arbitration, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association)”.

Rusų kalba:

"Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано суду общей компетенции Международного коммерческого арбитража, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном

торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией”.

3.3. Esant bet kurios sandorio šalies (ypač užsienio partnerio) pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos (tipinės) VTNKA administruojamo arbitražo teismo išlygos, tarptautinį verslo sandorį įforminančiame kontrakte (verslo sutartyje) gali būti įrašoma šio pavyzdžio **alternatyvios (ieškovo pasirenkamos) arbitražo institucijos išlyga:**

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai arbitražo institucijai, pagal joje galiojančią arbitražo procedūros reglamentą, arba perduotas VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo administruojamam bendros kompetencijos Tarptautinio komercinio arbitražo teismui, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente nustatyta tvarka”.

Anglų kalba:

“Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to an arbitration institution selected by the claimant to resolve in accordance with its arbitration rules, or shall be submitted to the arbitral tribunal of general competence of the International Commercial Arbitration, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association)”.

Rusų kalba:

“Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано в истцом выбранное арбитражное учреждение, для разрешения в соответствии с действующим в нём арбитражным регламентом, или передано суду общей компетенции Международного коммерческого арбитража, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией”.

3.4. VTNKA administruojamų specializuotų arbitražo teismų išlygų pavyzdines formas (lietuvių, anglų ir rusų kalbomis) ir arbitražo išlygų, įrašomų į vidines verslo sutartis pavyzdines formas (lietuvių kalba) žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Arbitražo išlygos“.

4. Bylos iškėlimo, nagrinėjimo ir sprendimo įvykdymo tvarka

4.1. Bylos iškėlimo ir nagrinėjimo VTNKA administruojamame bendros kompetencijos Tarptautinio komercinio arbitražo teisme sąlygos tarptautinio verslo (komerciniam) ginčui išspręsti bendrąja arbitražinio proceso tvarka aptartos minėto TKA Reglamento II skirsnyje.

4.2. VTNKA administruojamų specialios kompetencijos arbitražo teismų veiklos pagrindai, nagrinėjant ir sprendžiant juose tarptautinio verslo ginčus, aptarti minėto TKA Reglamento atitinkamuose prieduose.

4.3. VTNKA teikiamų paslaugų specifika sprendžiant tarptautinio verslo ginčus arbitražo *ad hoc* tvarka pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą yra aptarta to Reglamento 5-6 str. ir jo „A“ ir „B“ prieduose.

4.4. Tarptautinio ir vidinio verslo ginčų sureguliovimo galimybės mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros būdu aptartos LAA Tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros reglamente (Žin., 2007, Nr.101-4143), LAA Verslo ginčų mediacijos centro veiklos taisyklėse, UNCITRAL Sutaikinimo reglamente (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

4.5. VTNKA administruojamų arbitražo teismų (bendros kompetencijos ir specializuotų) sprendimai, priimti dėl išspręstų tarptautinio verslo (komercinių) ginčų, šiuo metu pripažįstami 156 valstybėse – Jungtinių Tautų (Niujorko) 1958 m. konvencijos „Dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo“ dalyvėse ir privalomai vykdytini tose šalyse minėtos Konvencijos ir sprendimo vykdymo šalies nacionalinių teisės aktų nustatyta tvarka.